

Разінькова Міла Юріївна,
кандидат економічних наук, доцент,
Університет митної справи та фінансів

Razinkova Mila, Candidate of Science (in Economics),
Associate Professor, University of Customs and Finance,
<https://orcid.org/0000-0002-1590-7428>

ЗОВНІШНІЙ ДЕРЖАВНИЙ БОРГ УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ: ДОРОЖНЯ КАРТА УПРАВЛІННЯ FOREIGN PUBLIC DEBT OF UKRAINE AT THE CURRENT STAGE: MANAGEMENT ROADMAP

Разінькова М. Ю. Зовнішній державний борг
України на сучасному етапі: дорожня карта
управління. Український журнал прикладної
економіки та техніки. 2024. Том 9. № 1. С. 402 – 408.

Razinkova M. Foreign public debt of Ukraine
at the current stage: management roadmap.
*Ukrainian Journal of Applied Economics and
Technology*. 2024. Volume 9. № 3, pp. 402 – 408.

У статті розглядаються питання вдосконалення дорожньої карти управління зовнішнім державним боргом у воєнний час. Встановлено, що дорожня карта передбачає комплексний підхід до управління зовнішнім боргом України у воєнний час та забезпечує основу для прийняття рішень та адаптації до змін в економічному середовищі. Вона націлена на підтримання фінансової стабільності та забезпечення економічної стійкості в умовах війни.

Ключові слова: борг, зовнішній державний борг, дорожня карта, управління, держава.

The article examines the issue of improving the road map for the management of external public debt in wartime. Managing foreign public debt during wartime requires a comprehensive and strategic road map to address such circumstances' unique challenges and risks. We offer a road map for managing external public debt in wartime, which considers the international debt relief initiatives analyzed in the post-war reconstruction of Europe. This roadmap provides a comprehensive approach to managing Ukraine's external debt in wartime conditions and provides a framework for decision-making and adaptation to changes in the economic environment. It is aimed at preserving financial stability and ensuring economic stability in the conditions of military conflict. International debt relief initiatives in the post-war recovery of Europe are singled out, which can serve as an example for reducing the debt burden in Ukraine. The only way to ensure external debt security in the war and post-war period in Ukraine is to increase the economic growth rate and carry out reforms within the framework of the implementation of the Recovery Plan of Ukraine, which would increase the credit rating and reliability of the state. Ukraine's participation in international cooperation is vital in managing external public debt and supporting economic development goals. For Ukraine, the fundamental way to solve the public debt problem will be to achieve stable and adequate economic growth. This will contribute to an automatic reduction of the debt-to-GDP ratio and an increase in tax revenues to the state budget without the need for excessive burden on businesses and individuals. The country's debt security risks are identified and characterized.

Keywords: debt, external public debt, road map, management, state.

Вступ

Зовнішній борг є важливим інструментом національної економічної політики та відіграє важливу роль у формуванні та реалізації економічних стратегій, особливо під час військових конфліктів та після їх наслідків. Використання зовнішнього боргу в цьому контексті потребує виваженої стратегії, спрямованої на забезпечення економічної стабільності та подальшого розвитку. Для України війна – це катастрофа для її сталого розвитку. З перших тижнів російського вторгнення було зрозуміло, що відбудова України потребуватиме значних ресурсів. Реалізація планів відновлення потребує значних фінансових ресурсів, але будь-яка фінансова підтримка передбачає значні зобов'язання, оскільки кредити мають повертатися з відсотками. Зробити це було явно нелегко, оскільки рівень боргового тягаря був тривожним ще до війни.

Як вірно зазначає Т. Богдан [1] – один з головних викликів для України полягає в пошуку джерел фінансування під час війни. У таких умовах, коли існує великий ризик та невизначеність, залучення нового фінансування може бути важким завданням. При цьому, важливо забезпечити різноманітність джерел фінансування для зниження ризику та залежності від одного джерела. Представники наукової спільноти Т. Богдан [1], С. Ковальчук, І. Форкун, В. Лісовенко, М. Антонов [4], О. Новосьолова та інші вивчають питання управління зовнішнім державним боргом. Але окремі аспекти даних питань є й досі не деталізовано вивченими.

Формулювання цілей статті

Метою статті визначено вдосконалення дорожньої карти управління зовнішнім державним боргом у воєнний час.

Виклад основного матеріалу дослідження

Варто зазначити, що найбільше у світі кредитне рейтингове агентство знизило кредитний рейтинг України до найнижчого рівня протягом 2022–2024 років (табл. 1). Низький кредитний рейтинг свідчить про високий ризик для кредиторів та впливає на довіру до фінансової системи України в цілому. Інші країни та інвестори можуть поставити під сумнів надійність країни як позичальника.

У 2024 році ситуація з кредитним рейтингом значно погіршиться порівняно з попередніми роками. Більшість рейтингових агентств знизили рейтинги держави, що свідчить про погіршення її фінансової стабільності та надійності. Погіршення державного кредитного рейтингу в 2024 році може

мати серйозні наслідки для країни, включаючи збільшення витрат на обслуговування боргу та труднощі із залученням нових фінансових ресурсів. Тому необхідно звернути увагу на ці питання та вжити дієвих заходів для вирішення фінансових проблем у 2024 році. Відмітимо, що кредитори часто не бажають позичати гроші, якщо є ризик неповернення позики. Однак політична ситуація та заяви про підтримку з боку західних держав означають, що Україна може отримати кошти, щоб запобігти черговому дефолту.

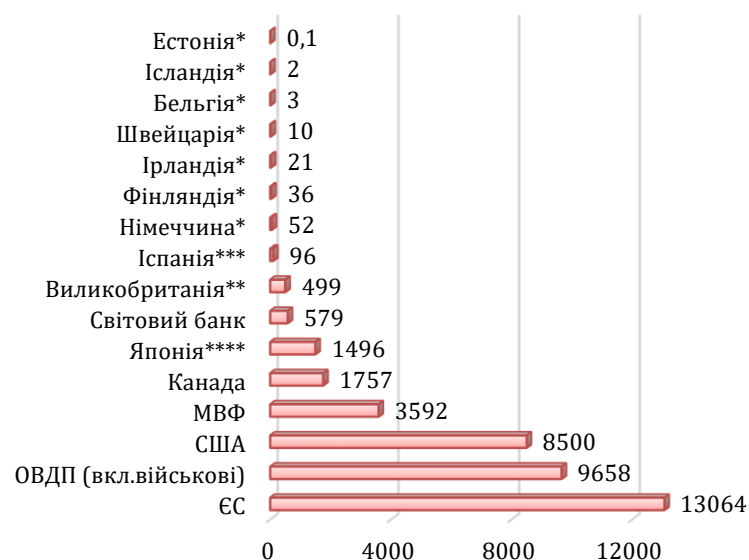
Таблиця 1. Динаміка довгострокового кредитного рейтингу України в іноземній валюті

Рік	2011		2014		2020	
Рейтингове агентство	Дата	Рівень кредитного рейтингу	Дата	Рівень кредитного рейтингу	На кінець 2020 року	Рівень кредитного рейтингу
«Fitch Ratings» (Fitch)	19 жовтня 2011 р.	B рейтинг підвищено	22 серпня 2014 р.	ССС рейтинг знижено	4 вересня 2020 р.	B/B рейтинг підвищено
«Standard & Poor's» (S&P)	13 вересня 2011 р.	B+ рейтинг підвищено	19 грудня 2014 р.	ССС-рейтинг знижено	11 вересня 2020 р.	B/B рейтинг підвищено
«Moody's Investors Service»	15 грудня 2011 р.	B2 рейтинг знижено	04 квітня 2014 р.	Саа3 рейтинг знижено	12 червня 2020 р.	B3/Са
Rating and Investment Information, Inc.*(R&I)	31 березня 2011 р.	B+ Стабільний	31 березня 2011 р.	Саа3	B+	13 вересня 2020

Рік	2023		2024	
Рейтингове агентство	Дата	Рівень кредитного рейтингу	Дата	Рівень кредитного рейтингу
«Fitch Ratings» (Fitch)	23 червня 2023 р.	СС/ССС-рейтинг знижено	8 грудня 2023 р.	СС/ССС-
«Standard & Poor's» (S&P)	6 квітня 2023 р.	ССС/С Негативний рейтинг знижено	8 березня 2024 р.	СС Негативний
«Moody's Investors Service»	10 лютого 2023 р.	Са рейтинг знижено	10 лютого 2024 р.	Са Негативний
Rating and Investment Information, Inc.*(R&I)	27 липня 2022 р.	ССС рейтинг знижено. Перегляд з можливим зниженням	23 січня 2024 р.	ССС Перегляд з можливим зниженням

Джерело: складено на основі даних Міністерства фінансів України [2]

Перед Україною постають серйозні виклики у формуванні та управлінні зовнішнім боргом. Значна частина фінансових ресурсів країни використовується на військові цілі, але вартість цих зусиль перевищує наявні фінансові ресурси, що може порушити фінансову стабільність країни та загрози соціально-економічному розвитку. Поточне формування та управління зовнішнім державним боргом України характеризується системними недоліками, коли більшість зобов'язань накопичується без чіткого стратегічного плану, орієнтованого на оперативні потреби у фінансуванні бюджетних видатків. Такий підхід призводить до високого зовнішнього боргу та може стати перешкодою для економічного зростання та фінансової стабільності країни. Участь України в міжнародному співробітництві відіграє важливу роль в управлінні зовнішнім боргом та підтримці цілей економічного розвитку. Співпраця з міжнародними фінансовими установами, такими як Міжнародний валютний фонд і Світовий банк, надає Україні фінансову допомогу, консультації щодо політики та технічну експертизу. Ці партнерства мають вирішальне значення для впровадження структурних реформ, зміцнення державного управління та вдосконалення практики управління державним боргом (рис. 1 та табл. 2).

Рис. 1. Фінансування державного бюджету України у 2023 році (станом на 01.01.2024 р.)

Примітки: * – Грант; ** – Грант від Великобританії 295 млн дол. США; ***Грант і 43 млн євро гарантії; **** – Гарантії.

Джерело: складено на основі даних Міністерства фінансів України [2]

Існують різноманітні джерела фінансування державного бюджету України. До них відносяться: військові облігації, позики від міжнародних фінансових організацій, а також двосторонні позики та гранти від інших країн і міжнародних партнерів. Ці джерела фінансування важливі для забезпечення стабільності та функціонування

державного бюджету, особливо під час війни та економічних труднощів. Військові облигації та позики від міжнародних фінансових організацій забезпечують додаткові джерела фінансування витрат на оборону та інших пріоритетів розвитку. Водночас двосторонні позики та гранти сприяють покращенню міжнародних відносин і розвитку важливих проектів у різних економічних і соціальних сферах.

Таблиця 2. Фінансування державного бюджету України за рахунок міжнародних партнерів у 2022–2023 рр., млн дол. США

Країна	2022	Частина від загального обсягу фінансування, %	2023 (станом на 25.08.2023 р.)	Частина від загального обсягу фінансування, %
ЄС	7961	24,80	13064	43,98
США	11980	37,33	8500	28,61
МВФ	2693	8,39	3592	12,09
Канада	1889	5,89	1754	5,90
Японія	581	1,81	1496	5,04
Світовий банк	1385	4,32	579	1,95
ЄІБ	1720	5,36		0,00
Німеччина	1584	4,94	52	0,18
Велика Британія	1040	3,24	499	1,68
Франція	437	1,36	-	-
Італія	330	1,03	-	-
Нідерланди	318	0,99	-	-
Іспанія		-	96	0,32
Данія	51	0,16	-	-
Швеція	49	0,15	-	-
Фінляндія			36	0,12
Литва	22	0,07	-	-
Норвегія	21	0,07	-	-
Ірландія		-	21	0,07
Латвія	16	0,05	-	-
Австрія	11	0,03	-	-
Швейцарія		-	10	0,03
Бельгія	5	0,02	3	0,01
Ісландія	0,5	0,002	2	0,01
Албанія	1	0,003	-	-
Естонія		-	0,1	-
Всього	32095	100,00	29707	100,0

Джерело: складено на основі даних Міністерства фінансів України [2]

представників США ухвалила законопроект про допомогу Україні, який має бути схвалений Сенатом і підписаний президентом. Гроші будуть спрямовані в український бюджет на покриття дефіциту.

За прогнозами Міжнародного валютного фонду (МВФ), до кінця 2024 року державний борг України може зрости до 98,3% валового внутрішнього продукту (ВВП). Це говорить про те, що зростаючий державний борг стає серйозною проблемою для економіки країни. За останні кілька років і до 2022 року Україна спрямувала значну частину свого бюджету на погашення боргів перед міжнародними кредиторами, що еквівалентно майже третині державного бюджету. Але попри це державний борг має тенденцію до подальшого зростання, викликаючи обурення та занепокоєння економічної спільноти. Ця тенденція потребує ретельного аналізу та розробки ефективних стратегій управління державним боргом для забезпечення фінансової стабільності та економічного зростання країни.

У 2023 році на покриття дефіциту бюджету наша країна залучила понад 1,4 трильйона гривень, а надходжень до самого бюджету очікується ще менше – лише 1,3 трильйона гривень. Але варто зазначити, що поки триває війна, український державний бюджет неминуче матиме величезний дефіцит. Це пов'язано не лише з необхідністю підтримки військових, а й з метою фінансування реконструкції та соціальних виплат. Цей процес не припиниться навіть після припинення бойових дій. Очікується, що витрати на обслуговування державного боргу становитимуть 12% ВВП протягом наступних трьох років. Очікується, що пік виплат припаде на 2024 рік, коли потрібно буде виплатити близько 23 млрд доларів. Варто зазначити, що після 2024 року ці виплати будуть поступово знижуватися. Україна залучила значні кредитні ресурси від ЄС у вигляді макрофінансової допомоги. Позики мають 30-річний термін, перші виплати очікуються через десять років, коли економічні умови в країні стануть краще. Крім того, ЄС компенсує відсоткову ставку, тобто це фактично безвідсоткові кредити. Таким чином, боргове

До 2022 року уряд залучив на покриття дефіциту державного бюджету \$51,3 млрд. Наша країна позичила у Європейського Союзу та США \$7,7 млрд. Україна отримує фінансування від різних міжнародних партнерів, зокрема Німеччини, Великої Британії, Японії, Франції, Італії та Нідерландів тощо, які надають значну грантову допомогу. Слід також відзначити важливий внесок міжнародних фінансових організацій, особливо Світового банку та Європейського інвестиційного банку, у фінансування розвитку України. У 2023 році Україна припинила використання держбанківської емісії та станом на середину серпня змогла залучити понад \$39 млрд для покриття дефіциту держбюджету. Серед них найважливішу частину становлять кошти макрофінансової допомоги від Європейського Союзу (понад \$13 млрд). Україна залучила понад \$9,5 млрд шляхом випуску облигацій внутрішньої державної позики. Ще \$8,5 млрд надходять від допомоги США та пільгових кредитів, причому понад \$3,5 млрд отримані траншами від Міжнародного валютного фонду в рамках нової програми співпраці. З початку тотальної війни нам безповоротно надано понад \$18 млрд у вигляді допомоги. Варто також зазначити, що частину залучених коштів склали позики, що, незважаючи на вигідні умови, неминуче позначилося на розмірі державного боргу України. До 2022 року він зріс на \$13,4 млрд – до \$120 млрд. Оскільки за результатами минулого року економіка скоротилася майже на третину, а гривня девальвувала, співвідношення боргу до ВВП зросло до 78,5%. До 2023 року, хоча війна триває і економіка України починає відновлюватися, держборг за перше півріччя зріс на 15,6% і досяг \$128,8 млрд.

Однією з ключових подій 2024 року є схвалення Конгресом США нового пакету підтримки України, який передбачає перехід від грантового фінансування до кредитного. Це означає, що фінансова допомога США також збільшить зовнішній державний борг України. З 2022 по 2023 рік Україна отримала від США безповоротну фінансову допомогу на суму 23 мільярди доларів, що становить майже третину всього зовнішнього фінансування під час війни. Зокрема, у 2024 році Палата

навантаження України поки що залишається на контрольованому рівні нижче 80% ВВП, і завдяки допомозі її воєнних партнерів та підтримці кредиторів проблема погашення боргу ще не постала гостро.

Рис. 2. Прогнозні платежі з обслуговування та погашення державного боргу, станом на 01.07.2023 р, млрд дол. США

Джерело: складено на основі даних Міністерства фінансів України [2]

Після війни управління зовнішнім державним боргом стане одним із пріоритетів. Крім нових боргів, які Україна вже набрала під час війни і які необхідно погасити в майбутньому, державний борг України складається також із старих кредитів, терміни погашення яких добігають кінця. Тому до війни значну частину нашого боргового тягаря становили єврооблігації, частка яких у кредитному портфелі України оцінювалася близько 25%. У 2022 році Україна підписала угоду standstill, згідно з якою виплати відтермінували на два роки, до 2024 року. Якщо до кінця 2024 року війна триватиме, Україні потрібно буде провести реструктуризацію (змінити відсотки за кредитом, суму, умови погашення). У 2024 році Україна планує отримати фінансування від МВФ, США, Європейського Союзу тощо. Водночас частка зовнішнього боргу у валовому внутрішньому продукті (ВВП) досягла 50, 3%. Це свідчить про важкий тягар зовнішнього боргу та необхідність системного підходу до управління ним. Єдиним способом забезпечення безпеки зовнішнього боргу України у воєнний та післявоєнний період є збільшення економічного зростання та проведення реформ у рамках реалізації плану відновлення України, підвищення кредитного рейтингу та надійності країни. Також зауважимо, що світовий досвід показує, що великий державний борг не завжди є проблемою (рис. 3). Наприклад, США, Велика Британія та Франція, визнані світові лідери економічного розвитку, мають високий рівень державного зовнішнього боргу. Однак цим країнам вдалося впоратися з цією проблемою за допомогою продовження економічного стимулювання та ефективного управління державними фінансами. Для України ключем до вирішення проблеми державного боргу буде також досягнення стабільного та ефективного економічного зростання. Це допомогло б автоматично зменшити відношення боргу до ВВП та збільшити податкові надходження до державного бюджету без надмірного навантаження на підприємства та населення. Порівнюючи ситуацію зовнішнього боргу України з іншими країнами світу, заслуговує на увагу післявоєнне відновлення Європи після Другої світової війни. На рис. 4 показано динаміку співвідношення державного боргу до ВВП європейських країн з 1930 по 1990 рр.

Ключові аспекти післявоєнного відновлення Європи, на прикладі післявоєнного відновлення України: масштаби військових конфліктів та відновлення, міжнародна допомога та співпраця, надання пріоритету інфраструктурному та економічному відновленню, реформи та модернізація, активна співпраця з сусідніми країнами та міжнародними партнерами, важливість економічної стабільності та соціальної справедливості, збалансування зовнішнього боргу є важливим аспектом фінансової стабільності та економічного розвитку. Історично відомо, що міжнародні ініціативи зі списання боргів у післявоєнній відбудові Європи можуть слугувати прикладом зменшення боргового тягаря України: Brady Bonds (являли собою масштабну реструктуризацію боргу 16 країн); HIPC, 1996 та MDRI, 2006 (ініціативи спрямовані на скасування частини боргу бідних країн), «Борг-на-клімат» (країни-кредитори списують свої борги в обмін на зобов'язання країн-боржників інвестувати в місцеві проекти зі зміни клімату). Кожна країна має свої унікальні особливості, і тому стратегії відновлення мають бути адаптовані до конкретних потреб і можливостей цієї країни. Управління зовнішнім державним боргом військового часу потребує комплексної стратегічної дорожньої карти для подолання поточних викликів і ризиків. Ми наведемо дорожню карту управління державним зовнішнім боргом у воєнний час, яка розглядає аналіз міжнародних ініціатив щодо списання боргів у післявоєнній відбудові Європи (рис. 5).

Окрім ключових дій, показаних на рис. 5, слід звернути особливу увагу на такі моменти:

1. Оцінка боргової ситуації: комплексна оцінка рівня, складу та валютної структури державного зовнішнього боргу, у тому числі складу кредиторів. Цей аналіз дасть чітке розуміння боргового тягаря та його впливу на фінансову стабільність країни під час війни.

2. Ранжування боргів за їх терміновістю, відсотковими ставками та умовами погашення (визначення ключових зобов'язань, які необхідно сплатити, щоб зберегти довіру міжнародних кредиторів і забезпечити постійний доступ до фінансових ринків).

3. Розробка стратегічних планів реструктуризації боргу.

4. Пошук зовнішньої фінансової допомоги (через міжнародні фінансові установи, двосторонню допомогу або підтримку від союзників).

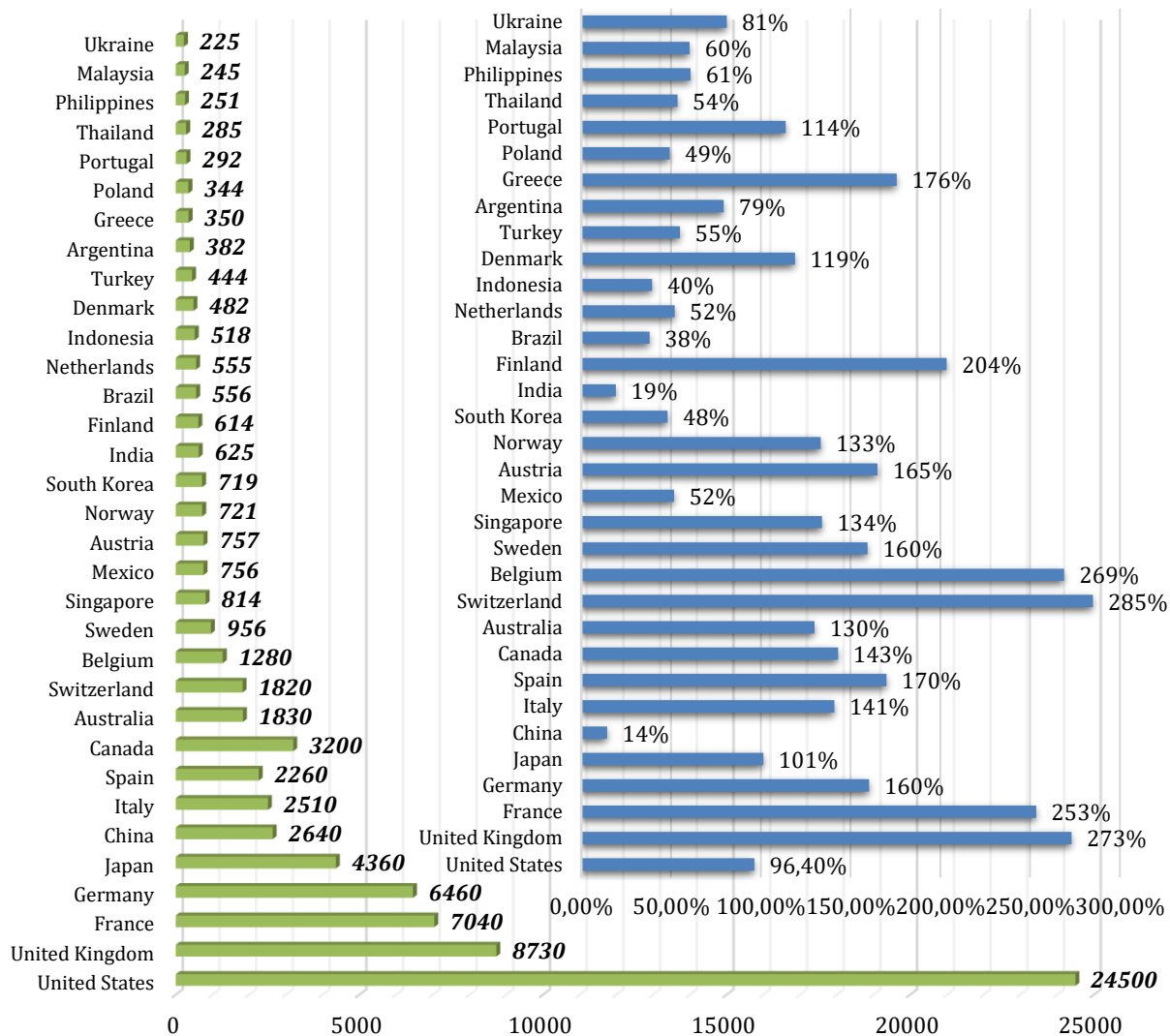

Рис. 3. Обсяг валового зовнішнього державного боргу та його співвідношення до ВВП країн світу (станом на 2022 рік). Джерело: складено на основі даних Світового Банку [3]

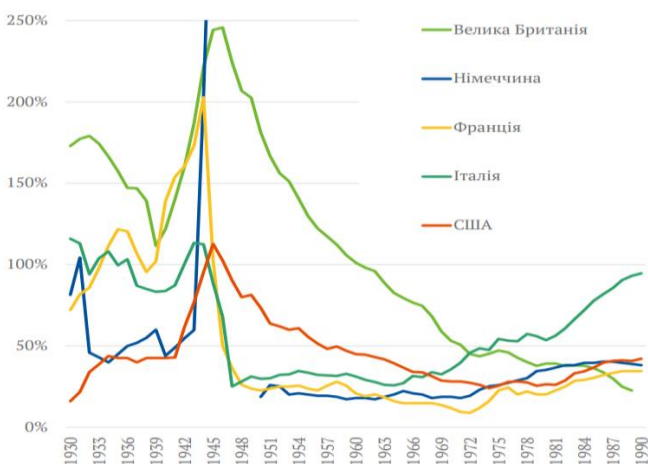

Рис. 4. Поствоєнне відновлення Європи

Джерело: складено на основі даних Світового Банку [3]

відповідальних за управління боргом.

9. Забезпечити прозорість і підзвітність в управлінні боргом, дотримуючись міжнародних стандартів і вимог до звітності.

10. Розробити план управління та відновлення післявоєнного боргу (розробити довгострокову стратегію управління, оцінити економічні наслідки війни, розробити плани підтримки прийнятного боргу тощо).

5. Здійснення заходів щодо забезпечення бюджетної дисципліни та контролю за витратами.

6. Удосконалити механізми управління ризиками (створити ефективні механізми управління ризиками для боротьби з невизначеністю та нестабільністю, викликаними війною. Це включає оцінку та управління валютним ризиком, ризиком процентної ставки та ризиком рефінансування для захисту від несприятливих ринкових умов).

7. «Стокгольмські принципи» (демонструють важливість аналізу та моніторингу макроекономічних ризиків, що впливають на системи управління ризиками зовнішнього державного боргу) (рис. 6).

8. Зміцнення інституційної спроможності відповідних державних установ,

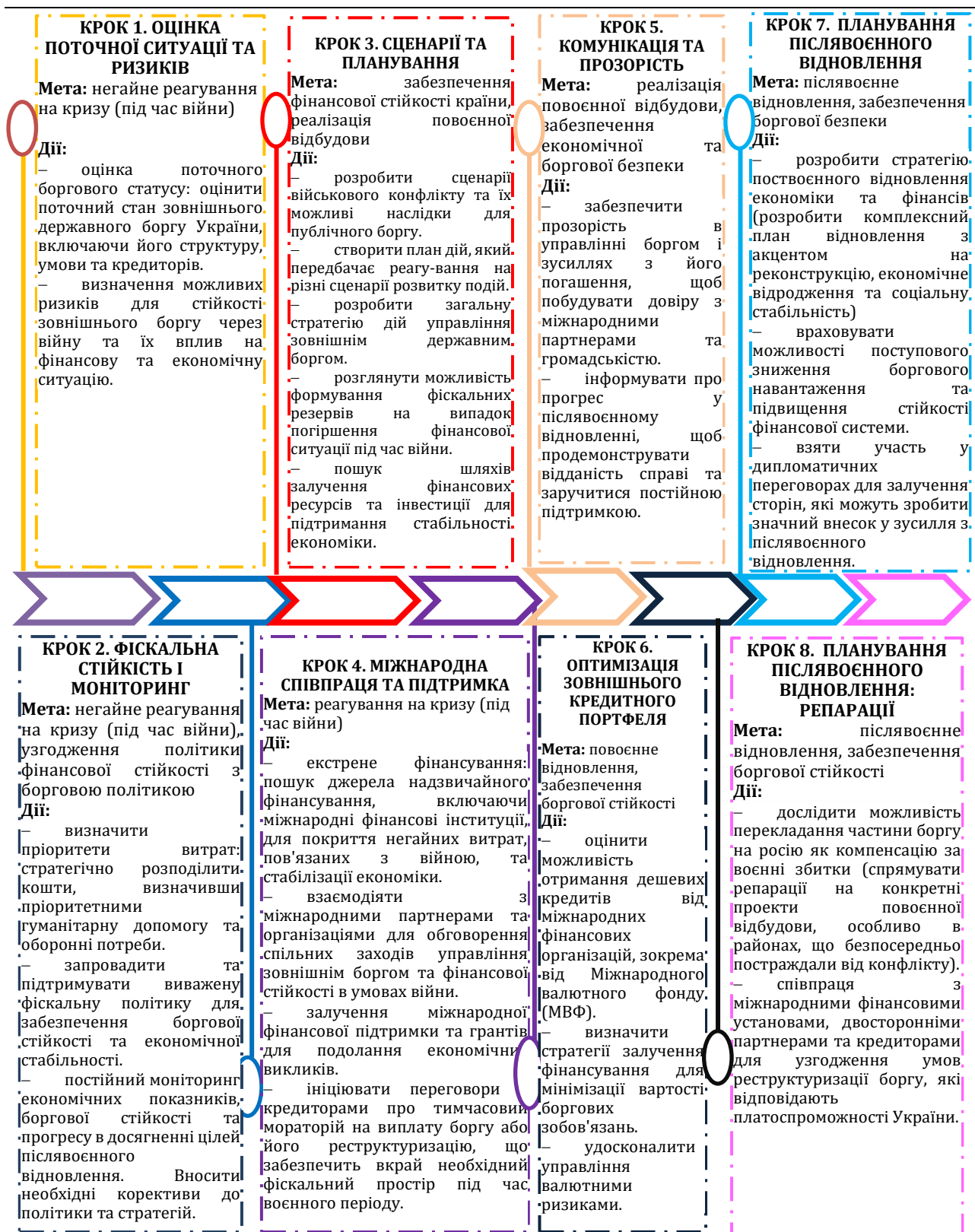
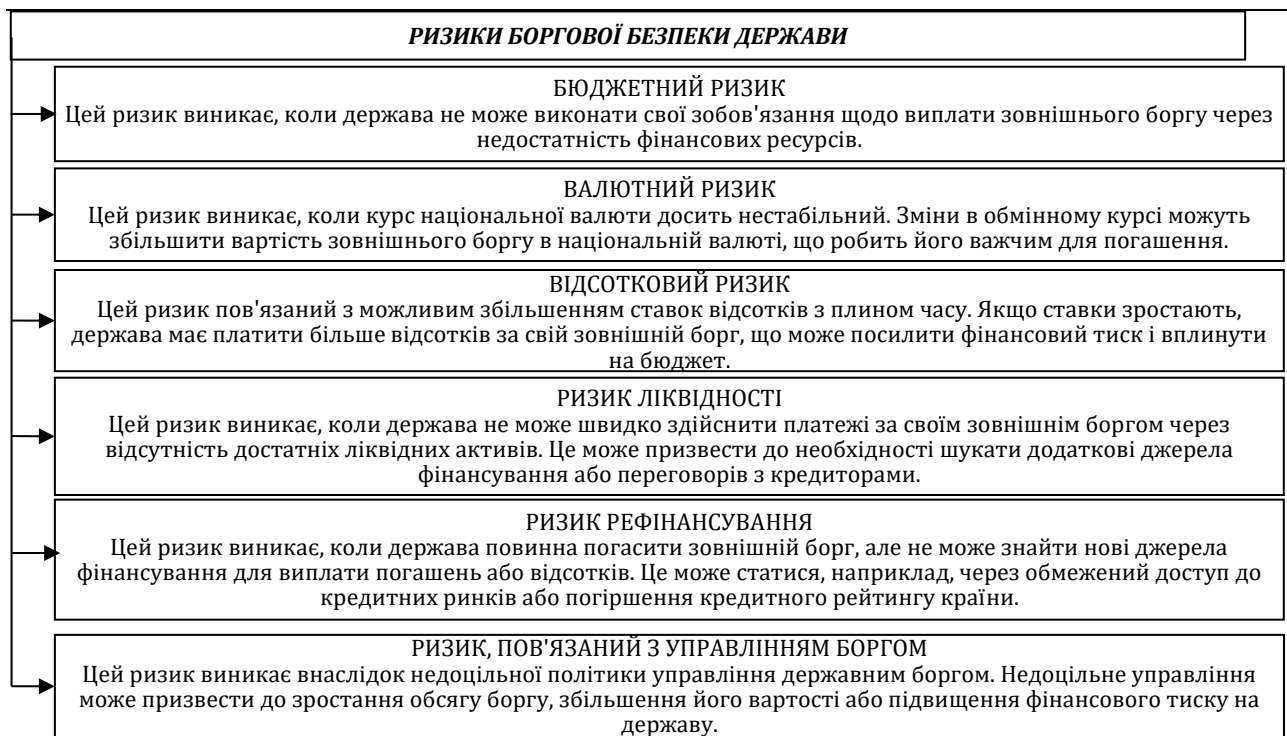

Рис. 5. Дорожня карта управління зовнішнім державним боргом України

Висновки та перспективи подальших розвідок

Вдосконалено дорожню карту управління зовнішнім державним боргом у воєнний час. Управління зовнішнім боргом держави у воєнний час вимагає розробки комплексної стратегічної дорожньої карти для подолання викликів і ризиків. Запропонована дорожня карта управління зовнішнім боргом держави у воєнний час враховує аналіз міжнародних ініціатив зі списання боргів у післявоєнній відбудові Європи. Дорожня карта передбачає комплексний підхід до управління зовнішнім боргом України у воєнний час і забезпечує основу для прийняття рішень та адаптації до змін в економічному середовищі. Вона націлена на підтримання фінансової стабільності та забезпечення економічної стійкості в умовах війни.

Рис. 6. Ризики боргової безпеки держави. Джерело: побудовано автором на основі даних [4]

Література

1. Богдан Т. Реструктуризація зовнішнього боргу: міжнародна практика та можливості для України. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/06/20/688356/>.
2. Міністерство фінансів України. Статистичні матеріали щодо державного та гарантованого державного боргу України. URL: www.mof.gov.ua/uk/derzhavnijborg-ta-garantovanij-derzhavjuborg
3. World Bank. International Debt Statistics. URL: <http://data.worldbank.org/data-catalog/international-debt-statistics>.
4. Антонов М.С. Управління борговою стійкістю держави: дис. канд. екон. наук.; наук. керівник С.В. Леонов. Суми: СумДУ, 2017. 261 с.
5. Трофімчук М., Трофімчук О. Особливості управління державним боргом України в умовах війни *Вісник Економіки*, no. 3, Nov. 2023, pp. 198-11, <https://doi.org/10.35774/visnyk2023.03.204>.
6. Білий М., Пчела А., Васильченко С. Дослідження фінансових інструментів управління державним боргом України в умовах воєнного стану. *Проблеми і перспективи економіки та управління*, 2024. №1 (37), С. 350–358. [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2024-1\(37\)-350-358](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2024-1(37)-350-358)
7. Піхняк Т., Слободян М., Мовчан В. Державний борг України та інших країн: порівняльний аспект. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*. 2024. 328(2), С. 39-43.
8. Бей С., Головай Н., Дольок А. (2023). Стан державного боргу України в умовах воєнного стану. *Mechanism of an Economic Regulation*, (3 (101), 55-61. <https://doi.org/10.32782/mer.2023.101.08>

References

1. Bohdan, T. Restrukturyzatsiia zovnishn'oho borhu: mizhnarodna praktyka ta mozhlyvosti dlia Ukrainy. [External debt restructuring: international practice and opportunities for Ukraine] Available at: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/06/20/688356/>
2. Ministry of Finance of Ukraine. (n.d.). Statystychni materialy shchodo derzhavnoho ta harantovanoho derzhavoiu borhu Ukrainy [Statistical materials on the state-guaranteed debt of Ukraine]. Available at: <https://www.mof.gov.ua/uk/derzhavnijborg-ta-garantovanij-derzhavjuborg>
3. World Bank. International Debt Statistics. Available at: <http://data.worldbank.org/data-catalog/international-debt-statistics>.
4. Antonov, M.S. (2017). Upravlinnia borhovoii stijkistiu derzhavy. [Managing the debt sustainability of the state: dissertation candidate of economic sciences]. D. Sc. Thesis. Sumy: SumDU.
5. Trofimchuk M., Trofimchuk O. Specific Features of Ukraine's Public Debt Management in Conditions of War. *Herald of Economics*, no. 3, Nov. 2023, pp. 198-11. <https://doi.org/10.35774/visnyk2023.03.204>.
6. Bilyi M., Pchela A., Vasylychenko S. Study of financial instruments for the management of the public debt of Ukraine under the conditions of martial state. *Problems and Prospects of Economics and Management*. 2024, №1 (37), С. 350–358. [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2024-1\(37\)-350-358](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2024-1(37)-350-358)
7. Pihnyak T., Slobodyan M., Movchan V. State debt of Ukraine and other countries: a comparative aspect. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*. 2024. 328(2), pp. 39-43. <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-328-5>
8. Bei S., Holovai N., Doliuk A. State of Ukraine's public debt under martial law. *Mechanism of an Economic Regulation*, (2023). №3 (101), pp. 55-61. <https://doi.org/10.32782/mer.2023.101.08>

Стаття надійшла до редакції 15.01.2024 р.

ISSN 2415-8453. Український журнал прикладної економіки та техніки. 2024 рік. Том 9. № 1.